

Mats Larsson (red)

Det svenska näringslivets historia 1864-2014

Dialogos

Norstedts satsning på "Sveriges Historia" fullbordades häromåret och var både ambitiös och imponerande. Men de avslutande banden mötte befogad kritik eftersom de blott styvmoderligt speglade företagssektorns utomordentligt snabba framväxt under de senaste seklerna. Den är ju en av de givna grunderna för tillkomsten av dagens välfärdssamhälle.

Kanske detta var orsaken till att denna bok sett dagens ljus. Den innehåller nämligen en bred redovisning av vårt näringslivs utveckling under de senaste 150 åren, inklusive de yttre, legala förutsättningarna för verksamheten alltsedan näringsfriheten proklamerades i Sverige 1864. Förvisso ingen liten uppgift men så är också resultatet en veritabel tegelsten om drygt 750 sidor.

Initiativet till skriften kommer från Centrum för Näringslivshistoria i Stockholm. Författarna är etablerade ekonomhistoriker – tre från Uppsala, två från Göteborg och en från Umeå – med uppsalaprofessorn Mats Larsson som redaktör. Detta sörjer för kvalitet samtidigt som forskningens nyaste resultat fångas upp i stor utsträckning. Överlag flyter dessutom texten lätt och saknar akademiskt fikonspråk. Värdefulla är också ett antal företagarpporträtt som sprängts in i texten. Förutom namn såsom A.O.Wallenberg eller Antonia Ax:son Johnson möter även inte fullt så kända profiler som Sofia Gumaelius. Till bokens klara förtjänster hör vidare illustrationerna.

Kanske allra mest intressanta är kapitlen om utvecklingen under årtiondena kring sekelskiftet 1900 när Sverige tog de avgörande stegen från det gamla bondesamhället in i en industriell ekonomi. Samtidigt bjöd denna tid på dramatiska skiften för vårt näringsliv, både politiskt och legalt liksom ifråga om konjunkturen på världsmarknaden. De var då "snilleindustrierna" såg dagens ljus – som Separator, SKF, Ericsson, ASEA eller AGA. Direkt spännande är att följa deras växt till stora, internationella koncerner. Den massiva emigrationen västerut måste också betytt mycket – frågan är bara hur? Var det en kolossal nackdel – eller tvärtom rentav en stor lycka – för företagen att under några få decennier bortåt en miljon människor lämnade Sverige? Detta hade kanske mått väl av att analyseras närmare.

Sammantaget ger boken en kronologisk skildring med floder av information; inte så konstigt då om det blivit en del sakfel. I uppräknningen av bibanor från nya Norra stambanan ner till Bottenhavet har man missat spåret från Långsele ner i Ådalen, invigt i luciaticid 1893. Vidare är utvecklingen av de norrländska malmfälten med det statliga delägandet av LKAB 1907, bristfälligt återgiven. Där anges f.ö. att Arvid Lindman var statsminister 1902 fast han tillträdde först 1906. Ett liknande fel är att Per Albin Hansson sägs ha fått samma post efter "Kosackvalet" 1928; detta dröjde faktiskt ända till efter valet 1932.

Nå, trots dessa invändningar fyller boken en uppenbar lucka i vårt vetande – och gör det med den äran.

Bo G Hall

fil dr och författare